

Kié a Vermező?

— Az Est tudósítójától. —

Néhány hónap előtt valami gyeptomlálási ügyből kifolyólag a főváros és a katonai kincstár között némi nézeteltérés merült fel a Vermező területhasználati joga miatt. A vitakozásban véletlenül az a kérdés bukkant fel, hogy kié is tulajdonképpen a Vermező? A városé-e vagy a katonáké? Erre azután senki nem tudott felelni. Mielőtt a gyeptügyet dülőre lehetne vinni, hitelesen meg kell állapítani a birtokjogot. Megbízta tehát a főváros levéltárosát, dr. Gárdonyi Albertet, hogy ássa ki a levéltárból a Vermező birtokviszonyait tisztázó okmányokat.

A levéltáros nekifeküdt a munkának és vénebbnél vénebb okmányokat keresgélve, eljutott az 1700-as évek megsárgult városi aktáihoz. A közben érintett írásokból pattantotta ki minap azt a szenzációs felfedezést, hogy megtalálta az 1795 május 20-iki vértanuknak, a hóhérpallos alatt elvért *Martinovics* és társainak régkutatott közös sírhelyét. A magyar jakobinusok minden kétséget kizáró bizonyítékok szerint a Budakeszre vezető út mellett az Új Szent János-kórház tövében levő fináncház és a katonai temetőt határoló vízmosás közt levő fővárosi parcellán a Retekutca 56. számú telken (8899 helyrajzi szám) nyugszanak. Sírjuk táját tizenhat vadgesztenyefa jelzi.

Bárczy polgármester gondoskodik róla, hogy a mint az idő megengedi, megkezdjék az ásatási munkákat és kétségtelen is, hogy el nem véthető helyen, a régi térkép után indulva, meg is találják a vértanuk földi maradványait.

Ha nem is ilyen szenzációsak, de annál érdekesebbek azok az adatok, a miket Gárdonyi a Vermezőre vonatkozó többi okmányokból mu-

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

712.21

Szerző

Hely

Cím *Kié a Vermező?*

Vermező

Idő

19"

Forrás: *az Est*

Személy

Bp.

1914 1/21

Helyszám

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

tat ki. A *Generalwiese* vagy *Kommandantenwiese*, a mint a német nyelvű városi papírokon mindvégig nevezve van, hódított terület. Budavár visszavételekor, 1686-ban, cum jure armorum (a fegyver jogával) a kamarai kincstár tulajdona lett. Később II. Lipót idejében megváltotta a budai magisztrátus nyolcezer pengő forintokért. Ekkor kezdték letelepíteni a polgárságot. Házait igen olcsó áron hitelbe kapott mindenki, rétet, földet ráadásul adtak s akárki foglalhatott magának, a mennyi kellett.

Előljártak ebben a katonák, legfőképpen pedig *Pfeffershoven*, a budai generális, a ki vagy ötvennégy holdat foglalt. Innen a név *Generalwiese*. *Pfeffershoven* 1713 körül eladogatta a földjeit parcellánként s akkor a Vermező, a mely sokkal nagyobb volt a mostaninál, egészen budai polgárok kezén volt. A következő budavári tábornok báró *Regál* 1715-ben egyszerűen kirugatta a polgárok határkövet, elkergette a polgárokat s visszavette a Vermezőt a

saját használatára. Ebből azután óriási pör támadt, a mely *huszonkilenc évig folyt*. Báró *Regál* helyébe, a ki Nándorfehérvárnál elesett, gróf *Daun* generális került, a ki szintén megtartotta a Vermezőt s oda majorságot, nyaralót (*Lusthaus*) épített s egész rendes gazdaságot folytatott a pör folyamán.

A hatalmas per iratai megfordultak a kamaránál, *Kriegsrathnál*, helytartótanácsnál, kancelláriánál, s minden képzelhető fórumon. A polgárok megbízottja egy *Schwingerheim* nevű ember volt, a ki egyik levelében azt írja, hogy ne nagyon zaklassák a generálist, mert úgy is bajos vele kikötni. Nagyon pártolják Bécsben a *Kriegsrathnál*, a hol azt a tanácsot adták, hogy próbáljon meg a város valami békés egyezséget gróf *Daun*nal.

A per vége egyezség lett volna, a melyet egy 1737-beli tanácsi határozat irt elő. De hogy végrehajtották-e, az most kétséges. A tanácsi határozat szerint az egyezséget úgy valahogy kellett volna megkötni, hogy valami kisebb megváltásfélét fejében a mai Városmajor területét a generális átengedi a polgároknak,

a Várhegy felőli részen pedig bizonyos területet megtart. A tanácsi határozat elrendeli, hogy az érdekeltek polgárok titokban tartsák a szerződést, a mit így fejez ki: »Singulariter in geheimen zu halten.«

A kutatások most az irányban folynak a levéltárban, hogy tényleg megkötötték s végrehajtották-e a egyezséget és miképp? Annyi bizonyos, hogy Budaváros akkori tanácsa nem volt valami tulpuritáhatóság, s a polgármester és tanácsnokok a közös ügyek intézésénél ugyancsak hódoltak saját önző érdekeiknek. Görhén ment akkor minden és az 1737-re, tehát a Vermezői telekspekulációs egyezség idejére esik az, hogy gróf *Erdődy* György tárnokmester megrevídiálta a budai magisztrátust s a vizsgálat eredménye az lett, hogy *Dillmann Sebestyén* polgármestert tanácsnokaival együtt elmozdította állásukból s az okozott károkért anyagilag is felelőssé tette őket. Nem lehetetlen, hogy éppen a Vermező volt az első nyilvánosságára pattant városi panama.

*

Dr. *Bródy* Ernő arra való hívással, hogy *Martinovics* és társainak a sírhelye azon a telken feleljen, a mely a főváros tulajdona, a holnapi közgyűléshez indítványt nyújtott be, a melyben kéri, hogy közgyűlés állapítsa meg hitelesen, vajjon *Martinovics* és társainak a sírhelye a jelzett területen feltalálható-e. Ennek megtörténte után tegyen előterjesztést a kiküldött bizottság a közgyűlésnek egy emlékmű felállítására és az emlékmű ünnepélyes leleplezése tárgyában. Hasonló indítványt terjeszt *Benedek Dezső* bizottsági tag is,